

Každé dílo, jež trvá, je vytvořeno ze samé podstaty své doby; umělec je sám nevybudoval; je v něm vysáno, co vytrpěli, milovali, o čem snili jeho druhové.

ROMAIN ROLLAND

Spisovatelovým řemeslem je mluvit pravdu.

ERNEST HEMINGWAY

Spoc
Pátek 4. V. 1945

Seděli jsme v Port Arthuru a Benno řekl:

„Tak revoluce se vodkládá na neurčito.“

„Jo,“ řekl jsem a strčil jsem si plátek do úst. „Z technických důvodů, ne?“ Bambusový plátek chutnal jako vždycky příjemně. Hrál jsem na tenora taky z toho důvodu, že se tak příjemně cucal. Nejenom z toho důvodu. Člověk při hraní pěkně slyšel to bzučení. Zaznívalo v lebce, hezky pevně a kulatě a ušlechtilé, a bylo to moc velké blaho, hrát na tenor. Tak taky z toho důvodu jsem na něj hrál.

Benno sundal klobouk a pověsil ho na věšák nad Helenu. Kuffík s trumpetou položil na stůl a vytáhl trumpetu.

„Áno, z technických důvodů,“ řekl. „Nemaj dost zbraní a odvahy a je tady ještě moc Němců.“

„Vůbec je to blbost,“ řekl Fonda. „Ať je každěj rád, že to doposavad de tak hladce.“

„Jenže vono to moc hladce nejde,“ řekl Benno.

„Jak to?“

Benno povytáhl obočí, nastrčil nátrubek do trumpetě a přimáčkl si ji na svoje habsburské pysky. Fonda na něj hleděl s pootevřenou hubou a čekal. Benno foukl do trumpetě a zahýbal píсты. Vytáhl ještě víc obočí a neříkal nic. Chtěl Fondu napnout. Fonda byl vždycky hrozivě prchlivec a všechno ho popudilo.

„Jak to,“ řekl naléhavě. „Co nejde hladce?“

Benno zatroubil rozložený akord a zaznělo to tvrdě a velmi jistě, takže ze mě spadla starost, jestli snad Benno v koncentráku neztratil tón. Neztratil ho. Rozhodně ne. Už z tohohle jednoho akordu bylo jasné, že ne.

„Včera se to mazalo v Chodově,“ řekl a vyšírouboval jeden píst.

„Co se mazalo?“

„Někdo se vozíral a vystřelil vlnjku a lidi šli vodzbrojovat Němce.“ Banno plivl na píst a strčil ho zpátky.

„A co se stalo?“ naléhal Fonda.

„Němci se prositě nedali vodzbrojit.“

„Přišel někdo vo hubu?“ zepal se Harýk.

„Jo,“ řekl Banno lakonicky.

„Kolik?“

„Asi čtyry.“

„Jak to víš?“

„Fotr tam byl ráno se Šabatou.“

„A jak to tam vypadá?“

„Klid a všichni sou vosprchovaný.“

„Němci tam zůstali?“

„Jo.“

„Sakra,“ řekl Harýk. „A jaks to myslel prve?“

„Co?“

„S tím, že se revoluce vodkládá?“

„No, starej Weiss chtěl dnes províst převrat, kterej měl smluvenej s Chodovem a s Rohnicí, ale dyž to tam prasklo dřív, tak toho nechali.“

„A jak víš tohle, čče,“ řekl Fonda.

„Taký vod fotra. Fotr je v nějakyjm národnim vejboru nebo v čem.“

„Nevěřte mu,“ řekla Helena. „On jenom šíří paniku. Benku, běž si sednout a hráji!“

Banno sebral trumpetu a šel si sednout. Z výčepu se vyšoural starý Wintř a postavil před Helenu sklenici červené limonády.

„Haló,“ řekla Lucie od vedlejšího stolu. „Nemáte tam tu zelenou?“

„K službám,“ řekl Wintř a šinul se zvolna k výčepnímu stolu. Vzadu na hlavě měl tři zátylky a kalhoty mu pod zadnicí dělaly zvláštní vak. Připomínalo mu to toho slona nebo slonici, co jsem ho viděl jednou v cirkuse a co chodil vždycy kolem manéže a zadnice mu visela tak schliple a vyprázdněně jako starému Wintřovi. Josef Wintřů stejně říkal, že jeho fotr má progresivní paralyzu, jenže on měl na něj vztek, protože fotr mu nechtel dávat prachy a bruceľ, že se Josef jen fláká a nic nedělá. A i kdyby, nevím, že by progresivní paralyza působila nějak na kalhoty. Vůbec, byl to jenom takový nápad. Celkem pitomý nápad, co někdy člověka napadne v podvědomí. Poněvadž člověk je v jádře nemrava. Každý člověk. Jenom někdo navenek dělá, že není, a jiný ne. Dveře se otevřely a do Portůku vpadl Jindra Kolyk.

„Ahoji!“ řekl a šel si pro basu, kterou měl schovanou ve Wintřovic ložnici.

„Dost, že deš,“ řekl Fonda.

„Já sem dřív nemoh, u nás byla strašná sranda.“

„Kde?“

„U nás. Ve fabrice.“

„Co?“ řekl Harýk.

„Co?“

„Kde byla sranda?“

„U Mesřnitř. Ve fabrice.“

„Jindřišku, tys dnes eště pracoval?“ řekl Harýk.

„Ale ne.“

„Chlape, ty seš vůl,“ řekl Fonda.

„Ale no co mám dělat.“

„Blbnout jistě ne,“ řekl Harýk. „Prosím tě, co z toho máš, lizt eště teď do fabřiky?“

Ve dveřích Wintřovic kuchyně se ukázala paní Wintř-

Eva Seifertová

Marta

rová s basou. To Jindrovi pomohlo, poněvadž už byl v trapné situaci.

„Děkuju,“ řekl a schoval se za basu. Začal dělat, že ji ladí, ačkoliv to bylo pitomé, protože každý věděl, že ji neladí. Jindra to ani neuměl. Hrál s náma jen z nouze, protože jsme jiného basistu nemohli sehnat; vlastně hlavně jsme nemohli sehnat basu, a když si ji Jindra koupil, tak jsme byli rádi, že za náma aspoň někdo s tou basou při koncertě stojí. Mělo to tu nevyřhodu, že jsme mu museli dovolit, aby na ni taky hrál, ale potichu. Jinak nám ji nechtěl pujičit. Udělali jsme mu teda aspoň křídou čárky pod struny, aby ty tóny, co vydával, nebyly tak úplně vedle, a Jindra se na ni časem naučil brknat dost obstojně. Dokonce hrál taky v jednom songu hot sólo, ale to ho zachraňovala jenom verba, s kterou to sólo hrál. Bylo při něm slyšet hlavně pleskání strun o hmatník, jak s nima energicky škubal, a v tom pleskání jeho falešné tóny zanikly. Jindra byl na tohle sólo moc hrdý a říkal tomu Hammeritv styl a my jsme ho při tom nechávali. Ono by ani nebylo bývalo dobře naštvat si ho nějak, protože jeho foir měl obchod s textilern a vliv na radnici a u Němců, a ten jsme pro svoje koncerty potřebovali.

„Páni!“ řekl Haryk. „Hitler je po smrti a von de ma-
kat.“

„Ale no náhodou tyhle poslední dni to bylo ve fabri-
ce zajímavý.“

„Prosím tě, co?“

Toho Jindra využil. Teď moh kecat a utopit v tom ne-
příjemný dojem. Podíval jsem se na něj a viděl jsem, jak
točí kolíčkem u basy a dělá, že nic, že jen tak poslouchá
a docela mimochodem vykládá:

„U Mesšmitě bylo vzbouření. Dělníci zastavili práci
a chtěli mít přidáno.“

„Páni!“ řekl znova Haryk. „Hitler je po smrti, rajch
hoří a mesšmitský dělníci nemaj jiný zájmy než dostat
přidáno.“

„To ti řeknu. To byla recese. Ale největší recese byla,
že to povstání ved Bartošk.“

„Kerej to je?“

„Toho neznáš? Herr Bartoschik z Lónbyra.“

„Jo ten? To se ty blbci nechali vstít vod takovýho kola-
boranta?“

„Jo,“ řekl Jindra a odmlčel se. Přestal ladit a otevřel
před sebou noty. Všichni jsme se na něj dívali. Řek to
tak, že bylo vidět, že to není všechno. Počkal chvílku na
to ticho, které se rozhostilo, a pak pokračoval.

„Nechali se vod něj vstít. Ale jenom do kanclu k Feni-
kovi a tam je sebrali voba a zavřeli je do sklepa.“

„Páni!“ řekl Haryk. „Začínám mít úctu k dělným li-
du.“

„Tu strandu si nedovedete představit, jak se Bartošk
tvářil, dyž ho zavírali.“

„Náhodou si jí dovedu představit, poniváč sem ho
při podobnym tragickým vomnylu už zažil,“ řekl Benno.

„Kdy?“

„Dyž se dověděl, že mám jít z rasovejch důvodů do
koncentráku.“

Zasmáli jsme se, a nejvíc Jindra. Ten měl nejvíc proč.
Moh být rád, že mu ta jeho plihost celkem dost hladce
prošla. Ta ostuda, pracovat čtvrtého května devatenáct
set čtyřicet pět v německé letecké továrně v Kostelci.
Benno začal tíše pro sebe troubit sólo z Bob Catse a my
jme se taky obrátili ke svým partům. Benno býval dřív,
než ho poslali do koncentráku, Bartoškovým tajemní-
kem. Doved jsem si představit to překvapení. Oprav-
du. Když se pan Bartošk dozvěděl, že tak důvěrně za-

1ereza

Eva Helišherová

mštrnával polovičního Žida. A když si vzpomněl na všechna ta půldne, která se Benno s jeho svolením šli. Strčil jsem saxofon do úst a zabručel jsem si na začátek prvního chorusu Annie Laurie. Harry u vedlejšího pultku rozložil taky Annie Laurie, jenže měl titul přepsán na Lucie. Annie Lucie. Starý Wint se odlepil od vyčepu a nesl na táčku zelenou limonádu. Přišoural se ke stolu u okna a postavil ji před Lucii. Lucie vzala pytlíček s stýblem, roztrhla ho a ponořila stýblo do limonády. Měla hezké opálené ruce a červené nehty na prstech. Pak se sklonila nad sklenici a začala cucat. Seděla ve svých prima tenkých šatech se svými zlatými vlasy a cucala smaragdovou limonádu, do které jí svítilo zapadající slunce. Byla děsně hezká. Vzpomněl jsem si na Irenu. Co asi dělá. Ale bylo jasné, co asi dělá. Bylo jisté, co dělá. Zdeněk už dávno do fabriky nechodil, takže to bylo jasné, co dělá. Zezadu za mnou se ozval Benno a hrál svoje सुरové a překrásné velké předkoncentračnické sólo z Riverside Blues. Podíval jsem se z okna a za ním visela zešeřelá silueta zámku a obloha, celá rudá a oranžová, s mračky a jasem a prvníma hvězdičkama nahore, a okna zámku hořela. Šlechtici se asi radili. Jak vzít roha, asi. Bylo jich tam plno, sjeli se tam z celého rajchu a teď se to kolem nich stahovalo ze všech stran a oni seděli v těch svých oplyšovaných pokojích jako v pasti. Zdálo se mi to dojemné. Kostelec byl úplně uprostřed Evropy, a tak se sem sjížděli a snad si mysleli, že se tu nějak zachrání nebo co. Byla mezi nimi taky nějaká wirttemberská královna, kastelánovic Erna mě jí nedávno ukazovala, a ta byla docela hezká. Jenže neměl jsem o ni stejné zájem. Se zamílovaním do ní to bylo asi jako se zamílovaním do Durbinky a tak. Šeďažebych se jí moh zmocnit při revoluci. Ale neměl jsem

chut se někoho zmocňovat při revoluci. Vlastně jsem nikdy neměl moc chut se někoho zmocňovat. To jen že ta wirttemberská královna byla hezká, a já vždycky cítil sympatii k hezkým ženským. Jako každý. Každý k nim cítil sympatii. Nevěnil jsem moc na duševní krásu. Bylo to docela v pořádku, že lidi cítili sympatii k hezkým dívkám, protože to bylo tak od přírody, a byla blbost to zapírat. Příroda už byla prostě taková. Já aspoň jsem si byl docela jistý, že se ta wirttemberská královna libila Fondovi taky, i když říkal, že ne a že je mu úplně lhostejná, protože ona byla opravdu velice moc hezká. Hezčí než Irena, musel jsem objektivně přiznat. Jenže Irenu jsem miloval a Fonda byl plný předsudků a konvencí a morálních skrupulí. Někdy aspoň. A k wirttemberské královně jsem cítil jen sympatii. Nic víc. Fonda u piana zakukal na desku a řekl:

„Tak se naladíte.“ Dal nám á a my jsme se naladili. Myslel jsem přitom pořád na wirttemberskou královnu. Jindru Fonda s laděním ani neobtěžoval, ale na ostatních si dal záležet. On měl absolutní sluch a byl s ním někdy děsně protivný. Venca se potil, jak ho Fonda nutil, a nutil ho tak, že si musel dolaďovat trombónu postřít skoro o decimetr, až už mu to dál nešlo, ale Fondovi se to pořád nezdálo. Nakonec, když jsem mu řekl, že to není dobře možné, aby ten trombón ještě neladil, tvrdil Fonda radši, že je buď špatně vyrobený, anebo že se rozlál horkem, než aby přípustil nějakou pochybnost ohledně svého absolutního sluchu. Nakonec jsme se ale přece sladili, ztíchli jsme, Fonda čtyřlístkat zaklepal na desku Wintrovic pianina a my jsme spustili. Lexa zakvílel ve velikých výškách na klarinet, Venca začal sestupovat basovou figurou do explodujících trombonových hloubek, já jsem si pohrával s kudrlinkama ve

sřídění poloze a mezi námi všemi se protahoval Benno se svým drsným, sprostým, zalykavým tónem jako z nebe. Začal jsem zas myslet na witemberskou královnu. A jak je to dobré, že jsou na světě hezké dívky, a že to snad vůbec není nespravedlivé. Přemýšlel jsem o tom, že to je witemberská královna a má rodokmen a předky a předsudky, jenom nemá království, a že by si například mě určité nevzala, kdybych chtěl, ale pak mě napadlo, že by si mě třeba teď vzala, protože já jsem Čech a ona Němka a já mám možná větší šance na budoucnost než ona, i když nemám ani předky, ani předsudky, a pak jsem si uvědomil, že mám vlastně taky předky, vlastně asi zrovna tolik předků jako ona, a mysl jsem na monogenetickou a polygenetickou teorii, jak jsem o tom nedávno četl, a na pana nadlesního Bauma-na, který někde byštářal, že my jsme vlastně vedlejší větev rodu Smitičkých ze Smitič, a mysl jsem si, že to je třeba pravda, a že bych si teda moh třeba královnu witemberskou vzít, ale pak mi napadlo, že by bylo lepší vzít si nějakou anglickou lady, teď když bude po válce a když pocházím z takového rodu, a pak jsem si uvědomil, že to je možná omyl a že vlastně miluju Irenu, a zas se mi to nezdálo tak jisté, že ji miluju, ani to, že by bylo tak skvělé si ji vzít, a že by bylo třeba mnohem skvělejší vzít si tu anglickou lady, a přitom jsme pořád hráli a já mysl na to všechno. Vůbec jsem nemyslel, že asi bude revoluce a že zažijem frontu. Ale pak, když jsem přišel ke svému sólu, fek jsem si já vůl a mám jenom Irenu a miluju jenom Irenu a Irena je lepší než všechny ostatní holky a Irena je důležitější než všechno, a zdálo se mi, že nějak hrdinně umřu a Ireně to bude imponovat, a že by bylo fajn hrdinně umřít, ale tak, aby to Irena věděla, a byl jsem si úplně jist, že Irenu miluju,

protože to bylo velké blaho, být si tímhle úplně jist. Když jsme skončili, řekl Benno:

„Chlapi, tohle mně přece jenom v Šlausenu scházelo, to je fakt.“

„To větim,“ řekl Fonda. „Ale v nástupu na sólo ses zpozdil vo půl taktu.“

„Nekecej,“ řekl Benno.

„Fakt. Takhle to má být: tádládada-táá,“ zazpíval Fonda, mával přitom prstem, dupal nohou a hýbal kudrnatou hlavíčkou na dlouhém krku. Byl neomylný. Jeho zpěv byl přesný a zněl autoritativně.

„Jo?“ řekl Benno a zpokorněl. Pak nasadil trubku k puse, zahrál svůj nástup a podíval se na Fonda.

„Ne,“ řekl Fonda a zase mu to předzpíval. Benno to poslušně zahrál znova. Teď to bylo dobře. Čekal jsem, že proti mně bude mít Fonda taky námitky, ale neměl.

„Dáme si to ešte znova,“ řekl jenom, počkal na ticho, zaklepal a začali jsme znovu. Tehda jsme si ještě větší-nou netroufli na improvizaci a vykoukávali jsme větší-nu fláků z not. Ale orchestr jsme měli prima. Rozhodně lepší než kdo jiný široko daleko. Docela prima bobcross-byovský dixieland jsme měli, jenom basa nám hrála blbě. Ale našěstí zas hrála potichu, a tak to tolik nevadilo. Já uměl svůj part nazpaměť. Zavřel jsem oči a pohrával jsem si s klapkama saxofonu. Chtělo se mi zas začít snít, jako vždýcky, protože snění jsem měl v povaze od nepaměti. Přesně řečeno, asi od kvarty. Tenkrát jsem se zamíloval do Judy Garlandové a tenkrát to začalo. To myšlení na sebe a na ni, a hlavně na sebe, co by bylo, kdyby, a obyčejně to bylo tak pěkné myšlení, že mi skoro stačilo. Docela jsem si někdy byl vědom, že je lepší myslet na to než být v tom, aspoň po mnoha stránkách. A tak jsem začal zase snít. Bylo to hrozně při-